

DEL 1
Belønning
med mad

Belønninger

Hvad får jeg for det?

Ja, overskriften kan sagtens være rettet mod frivilligt arbejde – for hvad er det egentlig, man får ud af at lave et stykke arbejde? Det må være en artikel, jeg kan have til gode til en anden gang. Denne gang drejer det sig i stedet for om vores hunde. Hvordan får vi hunden til at gøre det, vi gerne vil have dem til? Min træning er primært rettet mod konkurrencehunde, men belønningerne er absolut lige så vigtige i hundens "hverdagslydighed".

TEKST OG FOTO: JETTE NYBO ANDERSEN,
formand for DcH Bladet og kredsinstruktør

Jeg har altid elsket dyr og har praktisk taget haft med dyr at gøre, siden jeg som otte-årig første gang satte benene i stalden på den rideskole, hvor jeg stort set tilbragte de næste ti år af mit liv sammen med hestene. Vi hestepiger brugte timer hver dag, hvor vi puslede om de store dyr, men når vi skulle ud at ride, blev der aldrig sat spørgsmålstegn: Hestene skulle bare gøre det, de blev bedt om. Jeg kan da godt huske tilbage på situationer, hvor jeg er sikker på, at hestene hyggede sig og havde det sjovt på rideturen, men det var i de fleste tilfælde ikke nødvendigvis målet. Når jeg tænker tilbage, ved jeg faktisk ikke helt, hvordan vi motiverede hesten til at gøre det, vi gerne ville have dem til. Selvfølgelig var vi gode ved hestene, vi elskede dem jo over alt i verden, men belønningen: En gulerod, når timen var færdig og lidt klap på halsen.

Anderledes har det været med hundetræning. Selv om meget var anderledes i 1990, da jeg startede med hundetræning, har udgangspunktet for træningen altid været at motivere hunden til træningen. Motivationen dengang var "pisk eller gulerod"; der blev bestemt brugt mange godbidder, men legetøj var ikke helt så almindeligt. I min forening havde vi dog instruktører, der arbejdede med boldmotivation, så det forsøgte jeg mig også med til min første hund Rolf. Han syntes dog, at kiksene var bedst. Anvendelse af, hvordan man brugte et kædehalsbånd effektivt, var dog også en almindelig del af undervisningen.

I dag er træningen belønningsbaseret, og

derfor er der meget fokus på, hvad der er den bedste belønning, og hvordan bruger man den. Denne artikelserie er således ikke tænkt som en formidling af træningsmetoder, men mere hvilke former for belønning, man kan anvende, og i hvilken sammenhæng man vælger den ene form for belønning frem for den anden.

Træning med belønning

Når jeg træner med mine hunde, er al træning tilrettelagt med udgangspunkt i følgende strategi:

A) Ønsket adfærd:

- Hunden udviser en adfærd
- Hunden får adgang til noget, den gerne vil have
- Sandsynligheden for, at hunden udviser den belønnede adfærd forøges, da den fik noget, den gerne ville have
Eller

B) Uønsket adfærd

- Hunden udviser en uønsket adfærd
- Hunden får ikke nogen belønning
- Sandsynligheden for, at hunden udviser adfærden formindskes, da den ikke fik noget ud af det

For mig betyder det, at træningen skal planlægges, så det først og fremmest er A) jeg benytter mig af; jeg vil altid gerne have noget at belønne for.

Træningen kræver, at hunden skal have lært følgende forhold, der er centrale for belønningstræning (uanset hvilken belønning, man anvender):

1. Hundens skal vide, at dens egen adfærd er adgangsbillet til belønningen
2. Hunden tager ikke belønningen selv, til trods for at den er synlig
3. Hunden skal vide, at dens egen adfærd kan udløse en belønning, også selv om den ikke er synlig
4. Hunden ved, at vi har de mest attraktive belønninger

Det, jeg vil tage hul på her, er de attraktive belønninger.

Attraktive belønninger

Reelt set er de attraktive belønninger dem, som hunden selv vælger. Der er meget stor

forskel på, hvad hunde bedst kan lide, og det skal vi selvfølgelig respektere, men vi kan bestemt også hjælpe hunden på vej til, at noget bliver mere attraktivt.

Jeg deler overordnet set belønninger op i tre dele:

- mad
- legetøj
- mig selv

Sjovt nok er "mig selv" den belønning, der altid er til rådighed, men som man nok indtænker mindst i sin træning. Samarbejdet mellem hund og fører er for mig den vigtigste vej til at opnå et godt træningsfællesskab. Mad og legetøj er bare et middel. Hvis hunden ikke oplever, at samarbejdsviljen kommer fra hjertet, bliver det aldrig rigtig godt. Man kan godt levere en "frikadelle" til hunden, men hvis man ikke synes, hunden har fortjent den, mærker den det med det samme. Makkerskabet er en svær størrelse at forklare, hvordan man skal finde frem. Hunden skal hele tiden, sammen med de øvrige belønninger, mærke kærlighed og ærlighed og glæden ved at samarbejde. I dagligdagen betyder det også, at jeg sætter en naturlig grænse for, hvordan hunden og jeg interagerer. Hvis jeg ikke bryder mig om, at hunden slikker mig i ansigtet, skubber jeg den væk. Jeg vil ikke gå og irritere mig over min hunds adfærd; jeg er nødt til at sætte de grænser, jeg har behov for (det skal dog siges, at jeg nok er mere tolerant end de fleste). Min hund må gerne hoppe op af mig; synes jeg, det bliver for meget, afviser jeg den stille og roligt. Hunden har på samme måde også sine grænser, og dem skal jeg selvfølgelig også respektere.

Til gengæld belønner jeg heller ikke hunden, når jeg er ikke er tilfreds med det, den gør. Er den først kommet anden gang, jeg kalder, har den mistet muligheden for at få sin belønning. Derimod kan jeg i stedet hurtigt lave en ny lille nem ting, som jeg i stedet kan belønne for, så vi kan fastholde den gode stemning – der er ikke grund til at bære nag.

Det er vigtigt for mig i træningen at påtage mig ansvaret for det, hunden kan – det er jo mig, der har lært den det. Hunden er ikke en "møkkøter", når den ikke gør, hvad der bliver sagt; den gør aldrig noget for at "tage pis på mig". Enten har det ikke været vigtigt nok for hunden – eller også har den bare ikke lært det godt nok.

Forskellige godbidder

Bøtter til at have belønning i

Som hovedregel anvender jeg mad til belønning af aktiviteter med lav intensitet. Det er typisk, når hunden skal lære noget nyt og koncentrere sig om at løse opgaven, mens legetøj ofte anvendes til aktiviteter med høj intensitet. Der kan sagtens være variationer i forhold til dette.

Mad som belønning

I langt det meste, jeg indlærer min hund, anvender jeg fra start af godbidder. Måske en

"Reelt set er de attraktive belønninger dem, som hunden selv vælger"

naturlig konsekvens af at træne med labrador, de siger sjældent nej tak til nogen form for mad. Afhængigt af hunden og hundens engagement og spiselyst kan man godt starte træningen med bare at bruge hundens normale foder. Særligt vigtigt er det, når det er en hun-

"Godbidder skal gerne smelte på tungen af hunden – pist er de væk, og hunden er klar til en ny"

dehvalp, man skal belønne. Her kan maven ikke indeholde så meget, og det som hvalpen spiser, skal gerne give anledning til, at hvalpen skal vokse. Nogle gange er hundens eget foder bare ikke attraktivt nok, derfor må man finde på noget andet. Pølser, ost, tørret kød, sunde hundegodbidder eller hvad man nu kan finde på, hunden gerne vil have. Krav til disse godbidder er, udover en vis sundhed for hunden, at de skal være små og let spi-

selige. De skal gerne smelte på tungen af hunden – pist er de væk, og hunden er klar til en ny.

Denne form for belønning er næsten den eneste form for belønning, jeg bruger i starten. Her er det nemlig særlig vigtigt, at jeg kan belønne rigtig mange gange, fx til indlæring af en klikker, til at opnå kontakt, og i det hele taget at hvalpen/hunden skal yde et eller andet for at få det, den gerne vil have.

Her er jeg i gang med at etablere et samarbejdsgrundlag – du får noget af mig, hvis jeg får noget af dig (fx kontakt).

Selv om jeg godt kan træne med hundens foder, når jeg træner derhjemme, kan det godt være nødvendigt med noget mere attraktivt/lækkert, når jeg træner andre steder, fx på træningspladser, hvor der er mange andre forstyrrelser.

Jeg vil rigtig gerne have, at hunden skal kunne belønnes med godbidder, så hvis hunden ikke er så spiselyst, vil jeg arbejde rigtig meget med, at den alligevel får lyst til at tage godbidder. Først og fremmest skal hunden være sulten. Man kan vælge noget andet end lige hundens sædvanlige foder; men man kan også gøre

foderet spændende eller mystisk – brug fantasien: Lad som om du selv vil spise det, gem det for hunden, kast det i luften, så hunden skal fange det.

Levering af godbidder

Den måde, vi giver belønningen på, kan også give os en hjælp til det ønskede mål:

- I den ønskede position: Fx hvis jeg ønsker, at hunden skal blive stående på sit tæppe, bliver jeg ved med at give den en række godbidder i munden, mens den er på tæppet
- Flytte dens position: Fx hvis hunden er tilbøjelig til at gå lidt for langt fremme, kan belønningen med fordel gives lige bag ved venstre lår. Så hunden, i forventning om at det er her, belønningen falder, trækker sig lidt tilbage
- Flytte hunden til et nyt forsøg: Fx starte forfra, godbiddet kastes væk, og når godbiddet er spist, ønsker vi, at hunden igen tager kontakt for at starte samarbejdet op igen

Afhængigt af den intensitet, vi ønsker af hunden, kan man variere mellem:

- at give hunden godbiddet i munden
- kaste den i luften, så hunden griber den
- kaste den på jorden, så hunden måske skal lede mere eller mindre efter den.

Ved sidstnævnte skal man bare huske, at hunden skal have tid til at finde godbiddet, inden man kan fortsætte træningen.

Måden, man giver godbiddet på, opleves også forskelligt for hunden. Hvis vi bare giver godbiddet stille og roligt, har hunden måske lettere ved at tænke sig om og koncentrere sig om opgaven, men hvis vi virkelig ønsker at opmuntre hunden og vise, at den er en stjerne, kan vi også inddrage os selv i belønningen. Det kan fx være at rose hunden med en lys og venlig stemme, klappe hunden

Belønning fra en bøtte. Foto: Anne Strømgård

Belønning med en ske. Foto: Anne Strømgård

og i det hele tiden selv udstråle begejstring over det, hunden har gjort. Se på hundens hale: Skal hunden være rolig og koncentreret, må halen gerne være roligt logrende. Når vi er begejstrede, må det også godt kunne ses ved, at halen logrer mere intenst.

Andre måder at belønne med mad på

Der opstår tit situationer, hvor jeg gerne vil gøre belønningerne mere levende, men hvor jeg stadig synes, at mad er den bedste belønning. Så bruger jeg at putte maden i små bølter. Mine hunde lærer som hvalpe, at små bølter med mad skal de komme tilbage til mig med. Så kan vi sammen åbne bøtten, og hunden kan få sin belønning. Afhængigt af hvad jeg ønsker at belønne for, kan jeg variere, hvad jeg putter i bøtterne. Der kan bare ligge nogle godbidder eller et par pølsestykker, så er de hurtig spist. Ønsker jeg derimod at forlænge "belønningsseancen" kan det i stedet være leverpostej, der er klistret godt til bøtten, så hunden skal bruge tid på at slikke leverpostej af. Eksempler på, hvor bølter kan være effektive i træningen:

- Genstande på spor: Jeg starter altid med at afslutte mit spor med en bøtte; dvs. hunden lærer, at selv om der er masser af godbidder på sporet, så betyder bøtten bare mere mad, så derfor vil den gerne have bøtten. Ved siden af sporet lærer hunden, at når den kommer med en trægenstand til mig, får den en bøtte af mig; så den lærer, at genstand er lig med bøtte med mad. Byt-te-bytte købmand

"Der opstår tit situationer, hvor jeg gerne vil gøre belønningerne mere levende"

- Figurant: Når hunden belønnes med mad ved en figurant, ønsker jeg ikke, at hunden skal gå til hænderne af figuranten, hvilket den ofte gør, hvis figuranten fodrer hunden. I stedet for kaster figuranten bøtten væk, og hunden henter bøtten. Eller hvis hunden ikke ønsker at samle bøtten op, går hund og figurant sammen ud til bøtten, hvor figuranten åbner bøtten
- Dirigering: Jeg bruger normalt spande med en belønning på til hjælp ved forskellige typer af dirigering. Hunden skal på kommando løbe ud til spanden og hente sin belønning. Man kan godt lægge en godbid direkte på spanden, men hvis dirigeringen ikke går som forventet, og man ikke ønsker, at hunden opnår belønningen, kan man ikke forhindre det. Hvis den primære belønning (godbid) ligger i bøtten, kan man fratage hunden mulighed for at få den

Bøtten er et eksempel på anvendelse af en indirekte belønning, hvor hunden har behov for hjælp for at opnå sin primære belønning – nemlig maden. Det betyder, at hunden skal indlære en konsekvens af bøtten, nemlig at den har behov for hjælp til at få sin belønning, så belønningen reelt bliver en del af en lille kæde. Af denne grund er en indirekte belønning ikke så "spontan" som en direkte beløn-

ning. Det er en dårlig idé ved denne type belønning at give hunden tid og lejlighed til selv "at lære" at skaffe sig adgang til belønningen ved at bide bøtten i stykker. Så det er en forbudt handling.

Når belønningen skal være ekstra stor

Vi arbejder nogle gange med elementer i træningen, der er ekstra svære. Og vi skal virkelig have fortalt hunden, at der her er tale om intet mindre end et sandt mesterværk, den lige har udført. Det opnår vi ikke ved at stikke en kiks i munden på hunden og sige "dygtig", det er simpelthen ikke nok. Så her må vi skrue op for charmen. Jeg kan godt lide at overraske hunden:

En hel frankfurter er noget, der skal tygges på. Her kan hunden nå at overveje, at det her må da have været helt godt. Måske jeg skulle prøve det igen?

Andre anvender dåsemad. En hel dåse hundemad, og så fodring med en ske: "Hvor meget vil du have? Bare spis, der er mere, hvor det kommer fra"

En pose med godbidder: Lad hunden stikke snuden i, og lad den selv spise af posen; man kan altid holde lidt igen, men hunden må godt opleve, at den selv kan styre, hvor stor belønningen skal være.

Hundemad (vådt) eller leverpostej klistret

til en madskål, hvor hunden oplever, at her er fri adgang

Man kan jo fjerne madskålen, inden hunden har spist helt op, så kan den arbejde for at få den igen

Aftrapning af belønning

Når hunden laver et stykke arbejde, som jeg forventer, den har rimelig let ved at løse, bliver belønningen ikke lige god hver gang. Nogle gange skal øvelsen gentages flere gange, før belønningen falder, andre gange belønnes med

"Jeg laver altid en forventningsafstemning, hvor jeg fortæller min hund, hvad den kan tjene"

mindre attraktive belønninger. Vi skal hele tiden tænke på, at vi har behov for at aftrappe belønningerne, samtidig med at det stadig kan betale sig for hunden at arbejde.

Jeg arbejder ALTID med belønninger. Også selvom jeg faktisk oplever, at det at træne med mig i sig selv er en belønning – men det er ikke nok. Belønningerne skal aldrig fjernes, men hunden skal aldrig vide, hvornår de kom-

mer. Nogle gange belønnes, når hunden har taget kontakt, andre gange skal den have lavet fire øvelser, osv.

Synlige eller ikke synlige godbidder

Jeg laver altid en forventningsafstemning. Jeg fortæller altid min hund, hvad den kan tjene (jeg har nogen forholdsvis lavt lønnede labrador – hvilket er lig med hunde, der er lette at belønne), hvorimod andre hunde måske skal have en lidt bedre løn). Det betyder, at hunden ved, at jeg har noget godt i mine lommer. Glemmer hunden det (= virker den ikke så motiveret), kan jeg godt lige minde den om, hvad jeg har med til den. Det gør jeg ved at vise den belønningen, rasle med posen eller hvad man nu kan; men den får ikke noget, før den har ydet noget for det.

Generelt set arbejder jeg ikke med synlige belønninger. Jeg vil meget gerne nå så hurtigt som muligt frem til et "billede" af en "færdig" øvelse, og dette "billede" vil altid være mig, sandsynligvis med hænderne nede langs siden uden nogen synlig belønning. Hunden ved, at sådan er "billedet" – men også at belønningerne meget hurtigt kan findes frem, når den er dygtig.

Hvis jeg hele tiden arbejder med belønningen foran snuden på hunden = lokning, kan jeg hurtigt opnå nogen resultater, fx at få hunden til at være i en bestemt placering, læg-

ge sig ned, sætte sig, gå pænt. Ulempen ved dette er, at hunden formentlig ikke har lært så meget ved det. Hunden forfølger bare godbiddet, og på den måde opnår vi i øjeblikket det, vi gerne vil have, men på sigt blev vi ikke så meget dygtigere.

Hvis man bruger at lokke hunden til at få den til at lade være med at snuse, kan man gøre det ved at holde en godbid foran hundens snude og derved få hunden til at følge godbiddet. Hunden følger godbiddet, men den lærer ikke at lade være med at snuse. Til gengæld snuser den ikke, fordi den følger godbiddet. Det vil sige, man lærer ikke hunden noget, men laver en afledning/brandslukning.

Gemmer vi i stedet belønningen væk i lommen, har hunden nemmere ved at tænke sig frem til, hvad der evt. skal til, for at den kan få adgang til den. Her er det lidt forskellige træningsteknikker, der hjælper frem til målet. Nogen arbejder med frivillig adfærd og shaping, hvor hunden ved hjælp af afprøvning finder ud af, hvad vi ønsker os; andre arbejder med at guide hunden til at gøre det rigtige.

Omvendt lokning

Synlige belønninger kan dog effektivt anvendes til at styrke hunden i, hvad der er rigtigt. Ved omvendt lokning frister man hunden med en synlig belønning. Hunden må ikke tage belønningen selv. Forsøger den at tage belønningen, fjerner man den – er det en godbid i hånden, kan man bare lukke hånden. Først i det øjeblik hunden ser på belønningen uden at tage den, får den et signal om, at nu må den gerne. Det er vigtigt, at man ikke bruger et forbudsord, men bare helt neutralt fratager hunden muligheden for at opnå sin belønning. I starten er det en øvelse i sig selv, men på sigt kan den anvendes, fx hvis hunden skal stå helt stille under håndtering af hunden ved dyrlægen.

Jeg anvender også synlige belønninger i andre sammenhænge, men det er i mere specifikke tilfælde, som det vil være for omfattende at beskrive her.

Legetøj som belønning

I meget af ovenstående kan belønningen lige så godt være legesager. I næste blad vil jeg beskrive lidt nærmere, hvordan jeg bruger legesager som belønning. 🐾

Kilde: Karen S. Ulrich & Christina Ingerslev: "Klik dig til succes" Dogtraining books 2014